

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 17 december 2014 over de wijze waarop pabo's¹ en tweedegraads lerarenopleidingen aandacht besteden aan sociale veiligheid in het algemeen en seksuele diversiteit in het bijzonder. Tevens wordt in de brief de rapportage «Aandacht voor sociale veiligheid in pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen» van de Stichting School en Veiligheid aangeboden (Kamerstuk 27 923/ 29 240, nr. 196).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Bošnjaković

¹ Pabo: pedagogische academie voor het basisonderwijs.

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de Minister. In het huidige maatschappelijke klimaat is het, zo menen de leden, van groot belang dat docenten voldoende toegerust zijn om met vraagstukken op het gebied van veiligheid in de klas en de school om te gaan. De leden hebben tevens kennisgenomen van de drie aanbevelingen² die de Stichting School en Veiligheid doet. Hoe worden deze aanbevelingen verder geïmplementeerd? Hoe gaan we meten dat er daadwerkelijk verbetering optreedt?

Voorts merken de leden op dat de aanleiding voor het project «Aandacht voor pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit in het curriculum van de pabo's en de tweedegraads lerarenopleidingen» de geconstateerde handelingsverlegenheid van leraren op het gebied van pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit was. In de jeugdzorg gold ook jaren dat bij ernstige incidenten in het gezin, zoals zware fysieke kindermishandeling en seksueel misbruik, jeugdzorgwerkers met diverse achtergronden, handelingsverlegenheid als reden opgaven voor het niet of niet tijdig optreden. Sinds begin 2014 heeft de Inspectie Jeugdzorg echter heel duidelijk naar de sector en de jeugdzorgwerkers aangegeven handelingsverlegenheid niet meer te accepteren als rechtvaardiging voor niet of te laat optreden. Kan worden toegelicht of een dergelijke opstelling van de Inspectie van het Onderwijs met bijbehorend optreden na jaren van aandacht vragen voor en praten over het belang van optreden tegen pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit richting de onderwijssector en de leerkrachten kan worden verwacht? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe en per wanneer?

De leden lezen tevens dat er in het onderzoek ook kanttekeningen worden geplaatst bij de mogelijkheid voor opleidingen om studenten toe te rusten op het gebied van sociale veiligheid. Zo hebben de opleidingen te maken met jonge studenten die wat betreft hun eigen ontwikkeling niet toe zouden zijn aan het ontwikkelen van bepaalde benodigde vaardigheden. Deze studenten staan echter over drie jaar wel al voor een klas les te geven. In hoeverre hebben deze jonge leerkrachten baat bij intensieve begeleiding in de eerste jaren dat zij lesgeven?

De onderzoekers merken ook op dat het thema sociale veiligheid niet leeft in de onderwijspraktijk. De leden zijn verbaasd over deze conclusie. Het onderwijs zou, wat deze leden betreft, midden in de maatschappij moeten staan, naar aanleiding van diverse incidenten met leerlingen die gepest zijn, staat dit onderwerp hoog op de maatschappelijke agenda. Hoe kan het dan dat dit thema niet leeft in de onderwijspraktijk?

Tevens merken de leden op dat er een aantal leerdoelen is geformuleerd rond het thema pesten. In hoeverre worden studenten op de hoogte gesteld van wetenschappelijk onderzoek inzake pesten en anti-pestmethodes, zo vragen zij.

Voorts merken de leden op dat er vanuit het LOBO³ en ADEF⁴ behoefte is aan verdere operationalisering van sociale veiligheid in het onderwijs. Is deze niet al vanuit wetenschappelijk onderzoek voorhanden?

De leden merken tevens op dat in hoofdstuk twee «stand van zaken in de opleidingen» van het rapport uitgebreid wordt ingegaan op wat onder sociale veiligheid moet worden verstaan. Is het waar dat kindermishandeling niet onder deze definitie valt en kan dan toegelicht worden waarom

² Drie aanbevelingen: (1) expliciteer de aandacht voor sociale veiligheid in het curriculum van de opleidingen, (2) benoem over welke kennis startbekwame leraren moeten beschikken en welke vaardigheden startbekwame leraren moeten laten zien om voldoende toegerust te zijn op het terrein van sociale veiligheid en (3) maak gerichte aandacht voor sociale veiligheid, pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit een vast onderdeel van de stages van studenten.

³ LOBO: Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs.

⁴ ADEF: Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten.

niet? Is het niet zo dat juist een sociaal veilige school een school is waar kindermishandeling gesignaleerd en bespreekbaar gemaakt moet kunnen worden en waar leerlingen dit zelf aan kunnen kaarten? Waarom wordt hier niet de koppeling gemaakt met de verplichtingen uit de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling⁵ waar leraren ook geschoold moeten worden in het herkennen van signalen van kindermishandeling, het weten hoe te handelen, waar advies te vragen en of te melden? Graag ontvangen deze leden een uitgebreide toelichting. Ten slotte vragen de leden in hoeverre na- en bijscholing rond het thema sociale veiligheid onderdeel is van het lerarenregister. Is er een verschil tussen de manier waarop sociale veiligheid aan bod komt in een reguliere stage ten opzichte van lerarenopleidingen en pabo's die werken volgens het concept «opleiden in school». De jeugdzorg kent sinds 1 januari 2015 een beroepsregister, waarin ook tuchtrecht en bijbehorende eventuele disciplinaire maatregelen zijn voorzien indien niet conform de vereiste beroepsnormen gehandeld wordt. Welke lessen kunnen uit deze professionaliseringslag van de jeugdzorg getrokken worden die relevant zijn voor de verdere ontwikkeling van zowel het schoolleiders- als het lerarenregister, zo vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de Minister en het rapport «Aandacht voor sociale veiligheid op pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen» van de Stichting School en Veiligheid. De leden hechten grote waarde aan het garanderen van de sociale veiligheid op scholen en het creëren van een veilige leeromgeving voor kinderen. De resultaten van het onderzoek laten echter zien dat onze (aankomende) leerkrachten hier lang niet altijd voldoende in geschoold worden. Dit baart deze leden zorgen.

Het rapport van de Stichting School en Veiligheid signaleert een aantal terugkerende problemen, zo ontbreekt een degelijke kennisbasis als het om sociale veiligheid gaat en komt dit thema niet op iedere stage aan bod. De leden lezen dat er in het rapport door de Stichting School en Veiligheid voor wordt gepleit het thema van sociale veiligheid in een specifiek vak aan bod te laten komen. Onderschrijft de Minister deze suggestie en is zij van mening dat, er naast het aandacht besteden aan sociale veiligheid, over alle vakken heen ook een apart vak dient te komen?

De leden merken voorts op dat de Stichting School en Veiligheid stelt dat er in de generieke kennisbasis en binnen de bekwaamheidseisen alleen in algemene bewoordingen aandacht is voor het thema van sociale veiligheid. Hierdoor worden, zo menen deze leden, op het gebied van pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit geen aanknopingspunten geboden. Daarom vragen deze leden de Minister of zij het wenselijk acht om sociale veiligheid, pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit nadrukkelijker op te nemen in de bekwaamheidseisen van docenten.

Tevens merken de leden op dat de Stichting School en Veiligheid stelt dat, als het meer specifiek om pesten gaat, het ook ontbreekt aan concrete handreikingen die gebruikt kunnen worden bij het vormgeven van een curriculum. De leden willen echter wijzen op de *evidence based* methoden die er met betrekking tot het pesten zijn en die door de regering omarmd worden. Worden deze methoden nu ook al op de pabo's en tweedegraadslerarenopleidingen behandeld? Zo nee, waarom niet? Is het mogelijk om deze methoden als leidraad te gebruiken bij het vormgeven van de handreikingen ten behoeve van het curriculum waar het over sociale veiligheid en pesten gaat, zo vragen de genoemde leden.

In het rapport stelt de Stichting School en Veiligheid dat de pabo's en tweedegraadslerarenopleidingen in samenwerking met de stichting hun curriculum zullen aanpassen. De leden juichen dit initiatief van deze

⁵ Staatsblad publicatie inwerkingtreding 28 juni 2013 nr. 247.

partijen toe, maar vragen de Minister wel om deze partijen hierbij te faciliteren en voldoende grip op dit proces te houden. Het betreft hier immers dermate belangrijke thema's, dat het noodzakelijk is op korte termijn te komen met aanpassingen en versterking van het curriculum. Dit is een stevige opgave waarbij betrokken partijen alle mogelijke ondersteuning kunnen gebruiken, zo zijn deze leden van mening. Zij vragen de Minister daarom of zij voornemens is in overleg te treden met de Stichting School en Veiligheid, de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen om zorg te dragen voor een snelle versterking van dit deel van het curriculum. Aanvullend horen de leden graag van de Minister hoe zij er zorg voor zal dragen dat ook de beroepsgroep betrokken wordt bij het aanpassen van het curriculum. Kan de Minister toezeggen dat dit het geval is, want, volgens deze leden, moeten leraren inspraak hebben op de aanpassing van het curriculum. Graag horen zij ook welke rol de Minister hierbij ziet voor de Onderwijscoöperatie.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij hebben hierbij een aantal vragen en opmerkingen. De leden zijn verbaasd dat sociale veiligheid geen integraal en structureel onderdeel uitmaakt van het curriculum op de lerarenopleidingen. Deze leden zijn van mening dat het kennis hebben van hoe sociale veiligheid kan worden geborgd en hoe op te treden wanneer de sociale veiligheid van leerlingen in het geding is (door bijvoorbeeld pesten of het gebrek aan acceptatie van seksuele diversiteit), een onmisbare vaardigheid voor iedere docent is. Deze leden vragen hoe het mogelijk is geweest dat beginnende leraren van de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen af komen die hier onvoldoende op zijn toegerust. Dit roept de vraag op of er op de lerarenopleidingen voldoende aandacht is voor de algemeen vormende taak van leraren en scholen. De leden vragen de Minister hierop te reageren.

Op welke wijze wordt het curriculum, als ook de vraag in hoeverre deze aansluit bij de praktijk van (beginnende) leraren, getoetst? Wordt dit bijvoorbeeld meegenomen in de kwaliteitsoordelen van de NVAO⁶? De leden vragen de Minister of zij op dit moment al iets meer kan zeggen op welke wijze de gedane aanbevelingen uitgewerkt gaan worden. Ook vragen deze leden of de lerarenopleidingen verplicht worden gesteld tot een concrete uitwerking van het voorgestelde traject in hun curriculum over te gaan. Deze leden merken op dat iedere afgestudeerde van een lerarenopleiding voldoende toegerust dient te zijn om kwesties op het terrein van sociale veiligheid het hoofd te kunnen bieden. Zij vragen de Minister hierop te reageren.

De leden van de CDA-factie hebben kennisgenomen van het onderhavige rapport. Deze leden hebben steeds aangegeven geen heil te zien in het wetsvoorstel⁷ dat scholen verplicht zorg te dragen voor de sociale veiligheid, omdat deze leden niet zien wat dit toevoegt aan de huidige verantwoordelijkheden en mogelijkheden. Wel zijn deze leden van mening dat aandacht voor sociale veiligheid op de pabo's en tweedegraads opleidingen zeer belangrijk is in het verbeteren van de sociale veiligheid op scholen in het algemeen en het tegengaan van pesten in het bijzonder. Deze leden zijn van mening dat aandacht voor sociale veiligheid op pabo's et cetera beter verankerd moet worden. Immers, als de docenten in spe hier tijdens hun opleiding nauwelijks mee in aanraking komen, zullen zij ook niet weten hoe zij goed moeten handelen. Deze leden vragen de Minister dan ook toe te lichten hoe het kan dat ondanks alle aandacht voor

⁶ NVAO: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

⁷ Voorstel van wet tot wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de sociale veiligheid op school, Kamerstuk 34 130

pesten en de sociale veiligheid op scholen, de aandacht hiervoor op de pabo's en lerarenopleidingen nog zo weinig geïntegreerd is en er zo weinig aandacht voor is bij bijvoorbeeld de stages? Kan de Minister ook toelichten wat haar oordeel is over de drie aanbevelingen uit het rapport? Herkent zij de aanbevelingen uit de praktijk en is de Minister van mening dat de opleidingen deze drie aanbevelingen moeten overnemen? Deze leden zien de uitwerking van het door de Minister beschreven traject met interesse tegemoet.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige rapport van de Stichting School en Veiligheid. De conclusies van het rapport geven voor de leden het signaal dat er serieuze verbeteringen moeten komen in de aandacht voor sociale veiligheid op scholen en zij hebben dan ook nog enkele vragen.

De leden lezen dat er grote verschillen bestaan in de mate waarin opleidingen hun studenten toerusten op het gebied van sociale veiligheid. Hoewel opleiding een zekere mate van vrijheid moeten krijgen in de invulling van hun studieprogramma's, vinden de leden dit een zorgwekkende conclusie. Acht de Minister het wenselijk dat er dergelijke grote verschillen bestaan tussen studenten van diverse opleidingen? De leden vinden dat startbekwame docenten een bepaald basis niveau sociale veiligheid moeten hebben voordat zij als docent gaan werken. De leden hebben met interesse de opsomming van kennis en vaardigheden, waarover aankomende docenten moeten beschikken, gelezen die in het rapport worden genoemd. De leden vinden het echter van belang dat een dergelijke lijst wordt opgesteld in nauw overleg met de beroepsgroep. Deelt de Minister deze mening?

De leden lezen in de algemene bevindingen dat er weinig tot geen aandacht is voor de toerusting van studenten op het gebied van seksualiteit en seksuele diversiteit. De leden vinden dit een zorgwekkende conclusie aangezien uit onderzoek blijkt dat driekwart van de LHBT⁸-jongeren te maken krijgt met «homopesten» en andere anti homo-uitingen en dat zelfmoordcijfers tot vijf keer hoger liggen dan onder heterojongeren. Deelt de Minister de mening van deze leden dat er meer aandacht komt voor seksuele diversiteit binnen de pabo's en tweede-graads lerarenopleidingen?

De leden lezen in het rapport drie aanbevelingen van de Stichting School en Veiligheid om de aandacht voor sociale veiligheid in de opleidingen te versterken. Onderschrijft de Minister deze aanbevelingen? Zo nee, waarom niet?

Tot slot vragen de leden zich naar aanleiding van het rapport af hoe het gesteld is met de aandacht voor sociale veiligheid op andere docentopleidingen, zoals die in het wetenschappelijk onderwijs. Is de Minister bereid hier ook onderzoek naar te laten doen, zo vragen de genoemde leden.

II Reactie van de Minister

⁸ LHTB: Lesbisch, Homo-, Bi-, en Transgender.